

NAGRADA SLAVKA GRUMA 2021:

Maja Šorli: TEGA OKUSA ŠE NISTE POSKUSILI

Drama se začne z manifestom za sodobno (visoko) šolstvo, v katerem so jasno in odločno izražene zahteve po dostopnosti študija za vse in zagotavljanju delovnih mest za diplomante, pa tudi stališča proti zasebnim univerzam in težnjam po splošni komercializaciji šolstva z uvedbami šolnin. Manifest se udejanji v prikazu spopada med različnimi silami na univerzi, katere vrh in odločevalci nameravajo prodati svoje študente nastajajoči zasebni visokošolski ustanovi; čeprav je bila napisana pred zadnjimi poskusi omejevanja in omalovaževanja humanističnih študijev, je drama *Tega okusa še niste poskusili* natančno predvidela raven in namen tega ideološkega spopada. V prepoznavnih akademskih diskurzih se znajdejo tisti, ki so na strani javnega šolstva, in tisti, ki se želijo iz golega koristoljubja pridružiti rušilnemu toku privatizacije. Sodobna drama o univerzitetnih spletkah in igrah moči je spisana v realističnem jeziku, odlikuje jo dobro poznavanje dramske snovi, karakterizacija oseb pa je plastična in verjetna. Dramske osebe pred kuliso preoblikovanja ustanov doživljajo tudi osebne in sentimentalne zaplete, podvržene so nejasnim obtožbam o prekoračenju pedagoškega erosa in sumom nadlegovanja študentov. Celotno igro preveva angažma, jasno se zavzema za pridobitve študentskih protestov in zahtev, kot jih poznamo že od konca šestdesetih let naprej. V tem je nadaljevalka nekaterih preteklih politično angažiranih in v realistični nameri izpisanih dramskih besedil izpred desetletij, na primer Kozakove *Afere*. *Tega okusa še niste poskusili* na primeru visokega šolstva razkriva številne navzkrižne družbene silnice; zaveda se, da je vsaka točka lahko tudi točka preloma in da je krhko in dolgo usklajevano ravnovesje v času neoliberalnega polaščanja vsega težko ohranjati; zaveda se, da naše pravice niso pridobljene za zmerom in da jih je treba nenehno braniti in širiti.

NAGRADA ZA MLADEGA DRAMATIKA 2021:

Nina Kuclar Stikovič: JUTRI JE V SANJAH IZGLEDAL DRUGAČE

Majhno meščansko gospodinjstvo v ne tako majhni podeželski hiši: mati in sin. Mati, pravnica, je ločena, moža je odposlala v svet (ima ljubimca na drugi strani koprneče telefonske linije), taščo, ki je sicer po zemljiški knjigi lastnica hiše, pa v dom za starejše, ker »ne more sama skrbeti za vse«. Sin, njen najmlajši, se uči za maturo, razvzplava Cankarjevo vprašanje, *kaj je zad za narodovim blagrom*, in se pripravlja na sprejemni izpit za arhitekturo; starejša sestra in najstarejši brat ne živita več doma.

Medtem ko se mati in sin vsak po svoje spoprijemata z izzivi, ki ju postavlja prednja epidemična družbena zapeka (mati s histeriziranjem, sin s pijačo: pogreša babico, ki mu je bila, se zdi, vir treznosti), pa odsotni družinski člani začnejo odkrivati prednosti bivanja zunaj mesta; iz prizora v prizor je hiša bolj polna svojih nekdanjih stanovalcev, njihovih neizpolnjenih stremeljenj, travm, kapric, očitanj in sploh vsega, kar človeški primerki vlačijo za seboj po svetu. Naplete se marsikaj, pravzaprav več komičnega, čeprav je ozadje grenko. Edino babica, ki v hiši najbolj manjka, ne more priti v svojo, temveč na koncu odide v drugo, večno hišo. In njen vnuk ugotovi, da sicer svet mogoče res stoji na mladih, a mladi stojijo na starih. Vendarle izkušnja prinese akterjem zgodbe nekaj zrelosti; kdo ve, koliko bo trajna.

Jutri je v sanjah izgledal drugače je družinska drama, oblikovana v preizkušeni realistični maniri, na zunaj celo dokumentaristična: pisana je prav po datumih »časa, ko smo živeli med zidovi«, od 13. marca 2020, 13:43, do 7. maja 2020, 22:49, kot navajajo didaskalije. Četudi drama, ni brez izdatnih komičnih elementov in ti ji nemalo koristijo: v komičnem ključu se tu pa tam kakšna shematičnost, konstruiranost lažje sprejme in ne ogrozi temeljne vrline besedila - da trenutno najbolj omniprezentno temo, ki pa mimo aktualizma vleče za sabo izdatno civilizacijsko prtljago, napada frontalno, neposredno, z mladostno neizprosnim ustvarjalnim optimizmom in nekaj naivnosti, brez katerega le-onega ne more biti.

GRŪN-FILIPICEVO PRIZNANJE 2021:

MILAN RAMŠAK MARKOVIĆ

Hlapci; Teorema; Kako ostanem lepa in svobodna; V republiki sreče; Ali: strah ti pojé dušo; Mi, evropski mrlič; Alarmi!; Cement. To so naslovi le nekaterih odmevnejših predstav z izrazitim dramaturškim podpisom Milana Ramšaka Markovića. Njegovo dramaturško delovanje zaobjame kar najširši spekter tega gledališkega poklica: ustvarja kot praktični dramaturg, avtor in soavtor različnih vrst besedil, dramaturških člankov, dramskih predlog, gledaliških ter odrskih priredb, kot scenarist, pa tudi performer in avtor angažiranih predstav. Z enako močjo in ostrino deluje tako na neodvisni sceni kot v osrednjih gledaliških institucijah, njegov vsestranski talent pa se je v polnosti razmahnil v predstavah, ki jih podpisuje skupaj s stalno ustvarjalno ekipo režiserja Sebastijana Horvata.

Ko Marković kot dramaturg na novo prebira tako izrazite umetnike, kot so Cankar, Semenič, Krleža, Müller, Pasolini ali Fassbinder – ko za oder prireja drame, romane in filme –, si drzne postaviti na vidno mesto njihovo dramaturgijo sámo, dramaturgijo kot táko. Skozi delovne procese in v predstavah na presenetljive načine razgrinja režiserske, včasih tudi igralske

ustvarjalne postopke. Ob tem pa – v izrazito plodnem sodelovanju s scenografom Igorjem Vasiljevim – prav posebno mesto pripade dramaturgiji scenskega prostora, ki jo znajo uspešno razvijati le najbolj drzni ustvarjalci z izjemnim posluhom za gledališke raziskave.

Obenem Ramšak Marković gledališče razume kot prvenstveno družbeni fenomen. Skozi celo paleto dramaturških postopkov, dramaturške črte, reze, spoje, povezave, prelome, prešitja in raz(lič)ne potujitvene postopke zelo konkretno razgalja vsakdanje družbene manifestacije rasizma, ksenofobije, nacionalizma, (neo)fašizma, repatriarhalizacije in podobnih fenomenov današnjega sveta. Kot ustvarjalca ga zanimajo ideološka trenja, posveča se jim dosledno in študiozno, pri čemer gledalcu zastavlja številne miselne rebuse, uganke, ki drezajo v tkivo aktualnih družbenih problemov.

Predstava *Teorema* stopa v dialog s Pasolinijevim delom na način, da preizkuša situacijo tujstva in družbene odzive nanjo v sodobni meščanski družini, predstava *Ali* pa iz Fassbinderjeve dramske in filmske predloge o arabskem zdomskem delavcu v Nemčiji iz leta 1974 potegne poudarke in dileme, ki so izrazito današnji in premišljajo odnos med večinskim prebivalstvom in priseljenci, vse pa na podlagi spodletele in vse bolj nefunkcionalne ljubezenske zveze.

Inteligentno angažiran, duhovit in oster je Markovičev dramaturški pristop k Cankarjevimi *Hlapcem*, kjer ob Jermanovi zgodbi o uporih in njegovi opustitvi spremljamo vzporedne komentarje Radka Poliča Raca, ki spregovarja o lastnem angažmaju v gledališču in premišlja njegovo smiselnost in nujnost.

Obrazložitve napisala žirija v sestavi:

Matej Bogataj

Srečko Fišer (predsednik)

Amelia Kraigher